

سوال

سکه‌ها و اسکناس‌های قدیمی (مانند ریال عربی و ریال فرانسه) را اگر بخواهیم بفروشیم آیا در هنگام فروش نوعی پول به شمار می‌آید یا کالایی مانند دیگر کالاها؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

سکه‌های قدیمی اگر از جنس طلا باشد و با طلا معاوضه شود یا از جنس نقره باشد و با نقره معاوضه شود باید در وزن یکی باشند و در مجلس تحویل گرفته شوند و اگر به غیر جنسش معامله شود مانند آنکه طلا با نقره معاوضه شود یا طلا و نقره داده شود و پول گرفته شود، دریافت و پرداخت باید در مجلس صورت گیرد و در این حالت تساوی دو جنس شرط نیست، زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: «طلا در برابر طلا و نقره در برابر نقره و گندم در برابر گندم و جو در برابر جو و خرما در برابر خرما و نمک در برابر نمک [باید] مانند به مانند و [از نظر مقدار یکی و] دست به دست [یعنی در مجلس گرفته و تحویل شود نه با تاخیر] پس چون یکی از این اصناف متفاوت شد [یعنی مثلا جو در برابر گندم یا طلا در برابر نقره] هرطور که می‌خواهید بفروشید [و هم اندازه بودن آن شرط نیست] اگر دست به دست باشد [یعنی در مجلس صورت بگیرد]» به روایت مسلم (۲۹۷۰) از حدیث عبادة بن الصامت رضی الله عنه.

تا وقتی که از طلا و نقره باشد تفاوتی ندارد که آن سکه اکنون مورد استفاده باشد یا خیر، زیرا بنابر نص طلا و نقره از جمله اصنافی است که ربا درباره آن جاری است.

اما اگر آن پول از غیر طلا و نقره باشد مانند پول کاغذی یا مسی و مانند آن در صورتی که پول رایج نباشد و دیگر به عنوان پول برای خرید اشیا مورد استفاده قرار نگیرد (مانند سکه‌های عتیقه) دیگر علت ربا از آن زایل شده و خودش تبدیل به یک کالا شده است بنابراین جایز است که با قیمت مورد توافق خریدار و فروشنده به فروش برسد به شرط آنکه از اسراف و تبذیر خودداری شود زیرا بعضی از مردم پول‌های زیادی را خرج خریدن این سکه‌ها و اسکناس‌های قدیمی می‌کنند حال آنکه شریعت به حفظ اموال امر کرده و از هدر دادن آن نهی کرده است.

از شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - درباره فروش پول‌های قدیمی به بیش از قیمت آن پرسیده شد. ایشان چنین پاسخ دادند:

«اشکالی ندارد؛ زیرا پول قدیمی دیگر نوعی نقدینگی نیست بنابراین اگر مثلاً نزد او یک ریالی قدیمی باشد یا پنج ریالی یا ده ریالی که تعامل با آن باطل شده [و دیگر مورد استفاده نیست] و خواست آن ده ریال [قدیمی] را به صد ریال بفروشد اشکالی ندارد زیرا این دیگر یک کالا شده و نقدینگی نیست، بنابراین اشکالی ندارد» (لقاءات الباب المفتوح: ۱۸ / ۲۳۳).

والله اعلم.